

Presentació

Les IV Jornades sobre Traducció i Literatura, organitzades per la Càtedra Jordi Arbonès i el Grup d'Estudi de la Traducció Catalana Contemporània (GETCC), tenen com a objectiu una vegada més aprofundir en l'estudi de figures cabdals de la literatura catalana del segle xx. Com era de rigor, les primeres jornades, l'any 2004, van ser dedicades a la figura de Jordi Arbonès, el prolífic traductor de l'anglès que dona nom a la càtedra i que, traduïnt de lluny, des de l'Argentina, va girar al català més de dos centenars de llibres d'autors com ara D. H. Lawrence, George Eliot, Charlotte Brontë, Charles Dickens, Henry Miller i un llarg etcètera. A les segones jornades, celebrades el 2006, vam analitzar les trajectòries literàries de dos grans noms de la traducció i de la cultura catalana durant el franquisme, Maria Aurèlia Capmany i Manuel de Pedrolo, i vam poder fer-nos una idea de la recepció de les seves traduccions de l'italià i de l'anglès nord-americà, respectivament, en aquells anys de dificultats evidents per a la llengua catalana. Les terceres jornades, celebrades fa tres anys, van aprofundir en la importància de la traducció durant el llarg exili producte de la guerra civil espanyola, i vam parlar de tota una sèrie d'autors, com Agustí Bartra, Xavier Benguerel, Anna Murià, Josep Palau i Fabre i Ferran Canyameres, que amb el seu paper de mitjancers d'una llengua a l'altra ens van permetre evocar autors de la literatura universal de la talla de Walt Whitman, Molière, Poe, Rimbaud o Valéry.

Les IV Jornades es dedicaran íntegrament a la figura de Joan Sales, un home realment cabdal en la literatura catalana del segle xx que va reunir en la seva persona els oficis de novel·lista, poeta, traductor, editor i soldat circumstancial, i que va deixar un important llegat, tant en els pròlegs que va escriure per a molts dels llibres que va publicar, com en la copiosa correspondència, publicada en sengles volums, amb personatges tan decisius del món literari català com Mercè Rodoreda, Màrius Torres i Joan Coromines. Només per la novel·la que va llegar-nos, *Incerta glòria*, una de les narracions més brillants i impactants sobre la guerra civil espanyola que s'han escrit mai, Joan Sales ja mereixeria ocupar el lloc més destacat en la literatura no només catalana sinó peninsular. Ara tenim la sort d'aproximar-nos a aquesta novel·la i a les diverses versions que se n'han fet per aquells que l'han conegut més profundament, és a dir, els seus traductors al francès, l'italià, el castellà

i l'anglès. Hi ha una altra faceta de Joan Sales, la d'editor del Club Editor (dels Novel·listes), que, a més a més de la importància que va tenir en el seu moment perquè va permetre llegir els autors del país en català (una proesa en el que Màrius Torres qualifica «de segle de les desil·lusions»), va establir una «política lingüística» per a les traduccions que segurament molts signaríem en aquests moments.

El fet de cenyir-nos al que està relacionat amb la traducció, no ens permet abordar una altra de les facetes fascinants de Joan Sales, i és la de generós escriptor de cartes, en les quals parla de tot allò que és humà i on exposa sense cap mena d'embuts la seva visió de la llengua, del país, de la literatura, de la poesia i de la vida. Les més de set-centes cartes que va escriure a Màrius Torres, per exemple, a part de ser una narració gairebé dia a dia del conflicte de la guerra i una indagació profunda sobre la manera d'enfocar la vida i la poesia per part de tots dos poetes, ens permet resseguir els últims temps de vida del poeta lleidatà al sanatori de Puig d'Olena, on va morir el 1942. D'altra banda, les gairebé sis-centes cartes que es van escriure Mercè Rodoreda i Joan Sales de 1960 a 1983, ens permeten fer-nos una idea de les circumstàncies del món editorial català en aquells anys i de la importància decisiva de la intervenció en el procés de creació d'una obra d'un editor conscient del seu paper. Tots dos volums de cartes, publicats per l'editorial hereva del Club Editor, són altament recomanables. L'altre volum de cartes de lectura imprescindible per a qualsevol persona que pretengui dedicar-se al món de la traducció i a l'estudi del català és l'*Epistolari Joan Coromines & Joan Sales*, en què amb una passió inusitada discuteixen del model de llengua necessari per fer del català una llengua adequada i útil a totes les circumstàncies de la vida.

Pels que ens dediquem a traduir al català i que tenim el dubte com a bandera, llegir les opinions de Joan Sales sobre la llengua que hem de fer servir quan escrivim és alhora una obligació i una delícia. «No useu mai —ens diu—, ni un gir que no us sigui prou familiar perquè no en domineu plenament el sentit, ja que un atzar cruel podria fer que significués una cosa molt distinta de la que voleu expressar. [...] El català és aquesta llengua que parlem, i tot allò que diem, mentre no es demostrï el contrari, està molt ben dit; donar a la nostra gent la confiança que els falta, treure'ls aquest complex d'inferioritat que els fa mirar com a “vulgar” allò que ells diuen correntment. [...] En tot conflicte entre la gramàtica i la vida, les persones de seny donaran sempre preferència a la vida.»

Dolors Udina